

Cvito Fisković

IGNJAT JOB: "... I ZABLISTAT ĆU!"

UDK 75.036.7:929 Job, I. (044.2) (497.13) "19"
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 1. VII 1991.

Cvito Fisković
58 000 Split
Aljinovićeva 26 b

Autor objavljuje tri pisma slikara Ignjata Joba upućena dubrovачkom odvjetniku dr Matu Vidojeviću, prijatelju iz djetinjstva. Iz tih se pisama očituje slikareva želja za radom uz tjeskobu neimaštine, obiteljskih i duševnih trzavica, i kroz to njegova široka povezanost i srdačnost s ljudima i prijateljima u njegovom životu.

Ljeti 1957. godine, dakle, pred tridesetak godina, objavio sam ulomke pisama koje je slikar Ignjat Job uputio od 1921. do 1936. godine iz Lopuda, Komiže na Visu i Supetra na Braču, iz Hvara, Beograda i Zagreba svojoj ženi Živki Cvetković, kćerkici Cvijeti, prijateljici Vlasti Čížek i vlasniku splitske galerije Ivanu Galiću.¹⁾ U tim pismima, kojima pridodah i neke ulomke Jobove književne proze, izbija, iako trenutno i djelomično, sav njegov lik čovjeka i umjetnika, prisno i neposredno kroz iskreni i njemu svojstveni način izražavanja bliz njegovu slikanju. Ta tri pisma upotpunjuju svojom životnošću ranije poznata i slažu se s njegovim nemirnim doživljajima i to gotovo u tijeku od tri desetljeća u kojima on ne sustaje niti stari, već plamsa riječju. Uz njih i ulomke njegove objavljene ili neobjavljene, a onda još sačuvane proze ne dostižu književnu vrsnoću, ali kao mnogima od nas zapamćeni razgovori s njim, otkrivaju jače osjetljivu i trajno uzbudljivu njegovu narav, iskren odnos prema ljudima osobito prema prijateljima. Njima otkriva časovite prisne sumnje koje ga muče, bijedu u kojoj živi stvarajući usprkos krutoj svakidašnjici. Vjeruje i pouzdava se u svoju snagu, traži pomoć od njih, ali se koliko može i zauzumlje za njih kada im treba pomoći.

Ovdje objavljujem pisma koja je uputio onda poznatom dubrovачkom odvjetniku dr. Matu Vidojeviću, svom prijatelju iz djetinjstva. On mi je 3. rujna 1958. pisao iz Dubrovnika "... preturajući stare (predratne) spise moje kancelarije slučajno sam naišao na tri pisma, koja mi je pisao pok. Inko Job. Jedno je iz Supetra od 6. XII. 1931. u kojem se obraća jednom našem

zajedničkom poznanca da bi ja eventualno preuzeo zastupanje jednog Bračanina pred Upravnim sudom, a na polegini tog pisma je i koncept mojeg odgovora. Drugo je iz Supetra, datirano je 23. XII. 1931., a u vezi je sa jednim njegovim dugovanjem iz vremena dok je živio u Lopudu ... U trećem pismu iz Komiže od 7. VIII. 1934., govori odulje o svojoj novoj bračnoj krizi... Ovo Vam pišem zato, jer znam da ste se bavili ličnom korespondencijom pok. Joba,²⁾ a ukoliko bi i ova pisma mogla da posluže kao doprinos za upoznavanje njegove ličnosti i njegovih prilika u razdoblju najvećeg umjetničkog stvaranja, ja ću Vam ih rado staviti na raspoloženje, u prepisu ili za fotokopiju..."

Nakon toga kad stigoh u Dubrovnik posjetio sam dr. Vidoevića. Ležao je onako krupan u sobičku svog stana na visokom prisoju dubrovačkog Kanala. "Slomio sam nogu i neću moći više ustati: Čekam ovdje smrt!", reče mi i pruži ruku, blijed u bjelini plahte uskog kreveta. Govorio je naglim ali tihim glasom usamljena bolesnika željna razgovora. Prkosno je ugasio ekran televizijske kutije, udahnuo svjež zrak što dopiraše kroz otvoren prozor njegova Ćardina u mirisnom sumraku i počeo mi pričati o političkim vrenjima svoje mladosti i razočaranju svojega naraštaja, ali ja svratih razgovor na još ranije, svjetlije uspomene iz njegova djetinjstva, na Joba, Inka ili Inča, kako ga onda zвахu. Otkrije mi mnogo pojedinosti iz svog drugovanja s njim i s Inkovim bratom darovitim i kulturnim Cvijetom u kamenitom dvorištu njihove kuće na visokom Kanalu, u kojem su oni kao srednjoškolci iz napuštene drvene građe Inkova oca Paska, poznatog graditelja, skalupljavali pozornicu i okupljali se u družinu pa se osmjelili igrati i Gogoljeve i Čehovljeve komedije. Sjećao se kako je Inko gonjen željom za izrazom s dasaka pred gledalištem pobjegao i u Niš u Trifkovićevu družinu, ali se brzo vratio čistoći majčina ognjišta i one velike pozornice – "kako reče Inko-" prisoja pod Srđem, pred morem dubrovačkim!"

Ali rastrgane uspomene koje navirahu bujnošću živog sjećanja i narsrtahu na pamćenje ukočenog usamljenika brzaju i grč koji ga oboljelog spopadahu nad poginulim Inkovim bratom Cvijetom i njihovim minulim danima ne dopustiše Vidoeviću da sklopi cjelinu. Tek iz nekih pojedinosti mogoh vidjeti kako se već u Jobovoj ranoj mladosti, izazvanoj vremenom i okolnostima, začeo njegov izraz. Uzeh pisma i poredah onako kako ih je on napisao, brzim tečnim rukopisom sličnim njegovoj izgovorenoj riječi, čiju prirodnost i neusiljenost izgovorenu širinom zvučnog dubrovačkog narječja, koja ispunjavaše malu Galićevu splitsku galeriju, još uvijek pamtim zbog prirodne iskrenosti; ta pisma pisana tečno perom na listovima sada već požutjela papira ne trebaju nikakva objašnjenja osim napomene da je Ignjat prvo pisao iz Supetra na otoku Braču gdje je tada živio sa suprugom Živkom. Boraveći prije toga na otoku Lopudu Job je, često nemajući sredstava za život, uzimao na dug hranu kod svog prijatelja, trgovca Nikole Kuljevana u nadi da će mu dug isplatiti prodajom svojih slika, ali kad to ne uspije,

Nikolina udovica zatraži po muževoj smrti sudsku naplatu duga. O tome je odvjetnik Vidoević upozorio Joba i slikar mu na to otpiše:

Dragi Matija, primio sam Tvoje advokatsko pismo. Ja sam evo potpisao i šaljem ti natrag. Dugovanje je zaista postojalo, a kamate su, kako vidim, prikupile se. Dug je zaostao poslije više od godine uzimanja kod pok. Nika.³⁾ Uvijek se plaćalo, no potkraj ostasmo bez novaca (tad sam sa ženom bio na Lopudu u početku našeg braka) i posljednji obrok ili ovo (ne sjećam) nije se moglo podmiriti. Prilike su nam bile mizerne. A i kasnije nedaće su nas često obilazile a dobici slabo.

Tako se to ni do danas nije zbrislalo nego se eto kao sablast pojavilo poslije smrti pok. Nika (kojega ja inače iskreno žalim) i u podvostručenoj formi. To je teško.

Prilike su nemoguće za cijeli svijet i sve struke, a što ostaje za nas slikare! Najbolji je dokaz za to (iako žalostan) moja posljednja izložba u Splitu.⁴⁾ Jer su slike bile uistinu dobre, svijet se upalio i otkupljeno je nekoliko slika. Pa i ako su cijene bile minimalne (jer sam izložbu otvorio dan poslije djelomičnog zatvaranja bankovnih šaltera) do danas sam (skoro 3 mj. po izložbi) jedva uspio da polovicu naplatim, što je izbacilo jednu mršavu sumu, tako da ni svoje žive dugove nisam bio u stanju da pokrijem. (Zato ni Tebi nijesam poslao Tvojih 500 din, iako na to mislim i neprijatno mi je, a vjerovao sam da ću to odmah po izložbi učiniti.) U Beogradu nijesam ništa prodao. Koga nije na dijelu nema mu ni dijela.

Sad zamisli kako mi ta stvar, na koju sam istinu govoreći bio i zaboravio, dolazi nemilo. I u formi gotovo mjenice od skoro 4 000 din. Žalost. A opet eto potpisao sam jer ne mogu biti prasac.

Učini Matija kako bolje znaš. Da nije bilo tih kamata pustih. Kako da kažem samo (reko bi Petar Dubrović⁵⁾ stvar je za mene bila umrla i nezgodno sasvim.

Eto napiši mi jedno pisamce, pa mi ukaži način na koji bi me ta sablast duga što manje zavitala.

Mislio sam sad o Božiću tamo za još koji pejzaž iz Dubrovnika (a i gošu Kostić⁶⁾ sam obećao) pa me splitsko inkasiranje omelo.

*Ignjat Job, portret Vlaste Čížek,
Foto: Ž. Bačić*

Daj Bože da progledam do ranog proljeća. I na tvoj portret mislim.
 Pozdravi puno majku i Kostu i od srca.
 Ja i žena čestitamo Ti od srca nastajuće praznike.
 Bog Te poživio u zdravlju!

Tvoj Inko

Supetar 23/XI 31.

Jobovo pismo pisano 6. prosinca (?) 1931. Đorđu Vuletiću, Dubrovčaninu, upravnom činovniku Poglavarstva u Dubrovniku, s kojim je prijateljevao u djetinjstvu, pokazuje kako je slikar sačuvao svoje davne prijatelje u svom rodnom Dubrovniku, a stekao nove u njemu do tada nepoznatoj otočkoj sredini Brača, koju je zavolio i gdje je stvorio svoja zrela djela i proveo nekoliko radosnih a i žalosnih dana koji se trajno ispreplitahu u njegovom uzbuđenom življenju. Iako nevješt u praktičnom životu, on svojski dava čak i upute za pronalaženje pravničke pomoći svom prijatelju, želeći ga osloboditi od kazne zbog lakšeg prijestupa, preporučujući pri tome da se za nj odvjetnik bori, ali da se i srcem zauzme.

Takav je Inko bio u tom i u mnogim događajima, koji na nj nasrtahu, a koje mogaše, da bijaše ravnodušan, mimoići.

Srdačan i hrabar i u svojoj iskrenosti bliži čovjeku, kako se to uostalom vidi iz njegova života i likovnog stvaranja, a ne samo iz ovoga pisma:

Dragi Gjorgje,

31. Decembra biće rasprava prijatelju Mati Papiću iz Supetra. Ovih dana dobio je poziv. Njegov ekonomski položaj ne bi mu dozvoljavao da pristupi suđenju, sem ako to ne bi bila nužna potreba (ako jest javi). Ako misliš da je *potrebno* da bude zastupan po odvjetniku, a ti se obrati Dr. Mati Vidojeviću u moje ime i razjasni mu u čemu je stvar. Neka on isto (u potrebi) uzme stvar na srce i kao za mene neka i za njega povojšti. Ako imaš nešto da mi prethodno javiš, učini to odmah, molim Te.

Par dana pre rasprave javiću se kartom da Te potsjetim.

Zdravi smo i u ne lošem duševnom stanju.

Žena pozdravlja tebe, Gospodju, kao i ja.

Bog Te poživio!

Tvoj Inčo

Supetar, 6/XII 1931. god.

Matiju pozdravi t.j. Vidojevića.

Sa strane: (Ako je Mato potreban *javi*, pa ću mu pisati.)

Pred raspravu progovori svakako s odlučujućima. I Mata zainteresuj. Amin.

Vuletić je primivši Jobovo pismo, koje nije datirano, ali potiče iz prvih prosinačkih dana 1931. pohitao Vidoeviću i ovaj je izravno odgovorio Ignjatu ili kako ga prijatelji i rodbina zвахu Inku.

U svojoj odvjetničkoj pisarnici on je sačuvao i rukopisni sastavak svog pisma Jobu iz kojeg se vidi da je taj pravnik pratio ondašnji kulturni život u Dubrovniku i u Jugoslaviji, pa i Jobov uspjeh na izložbama. Njegovu obrazovanost odava i vodič "Dubrovnik" tiskan u izdanju Putnika u Splitu 1950. godine.

12. XII. 1931.

Dragi Inko,

Gjorgje mi je govorio o nekoj obrani pred upravnim sudom za monopolsku krivicu jednog Bračanina. Ta se stvar ne može riješiti bez rasprave, pa ako taj čovjek hoće da bude zastupan treba da pošalje jednom advokatu svoju punomoć biljegovanu sa 10 din, te prepis žalbe, koju je prikazao sudu. Ako i ne bude zastupan čitaće se njegova žalba, pa će mu se na osnovu toga donijeti presuda, pa zato nije bezuslovno potrebno da neko bude na raspravi. On lično u nijednom slučaju ne treba da dolazi. Glede izgleda u uspjeh, mogu ti kazati ovo: ako je duhan zatečen kod njega lično ili u zatvorenim prostorijama kojim on upravlja, to je vrlo vjerojatno da osuda bude potvrgjena bez obzira odakle i zašto je taj duhan nabavljen, nagjen ili slično samo kada je pridržan. Ako je pak duhan bio na nekom otvorenom mjestu, kojem je mogao raspolagati i neko treći izvan ukućana i ako je duhan tu zatečen (u zidu, baštini, otvorenoj košari ili slično), onda ima izgleda da bi se moglo uspjeti.

Za svaki slučaj neka taj čovjek skupa sa punomoći pošalje advokatu, kojega izabere, i primjereni honorar, pa ako je jaka globa nešto više (500–1000 Din), a ako je manja nešto manje.

Mislim da su ti ove informacije dovoljne, a ako još hoćeš da znaš, ti mi piši, pa ću ti ja odgovoriti.

Iz tvog pisma Gjorgju razabirem da si dobro i zdravo ti i tvoji, pa mi je to milo. A čitao sam po novinama o slikama, koje si izlagao na izložbi "Oblika" kao i o izložbi u Splitu. Čestitam ti na postignutim lovorikama.

Ovdje je po staru, samo još nekako tužnije. Marković nam je doveo cetinjski teatar koji nije loš, pa tako nekako prolazimo večeri. Ja inače dobro. Mnogo srdačnih pozdrava tebi i tvojoj cij. gospogji. Da si mi zdravo.

tvoj
(Mato)

Iz pisma se vidi da je odvjetnik Vidoević uvažavao umjetnika, pa se potrudio da mu protumači prekršaj njegova prijatelja Papića, ali uostalom iako bijaše boem, Joba su uvažavali zbog njegove srdačnosti i mnogi poslovni

ljudi, a ne samo dubrovački odvjetnik koji mu bijaše prisni prijatelj, kako to očituje i umjetnikovo pismo iz Komiže na Visu gdje je boravio ljeti 1934. godine, koje objavljujem u cjelini:

Dragi Mato, nemoj se nimalo začuditi ovome mome pismu. Ti se valjda sjećaš što smo razgovarali pred bufetom u Beogradu. Iako sam ja onda bio još uvijek mnogo nervno nadražen i možda izgledao pomalo sumnjivo, istina je na žalost ono što sam natuknuo Tebi i Antunu Šešanu.⁷⁾ Stigavši poslije nekoliko dana u Split, konstatovao sam, na moju veliku muku, da mi je krenut dalje samu. Detalja nema, fakata nema, ali naše je uzajamno povjerenje uzdrmano i barem za jedan dulji period naš je zajednički život nemoguć. (To sve za Tebe, a ne za koga drugoga u Dubrovniku). Ja se u objašnjavanje toga fakta ne mogu upuštati ovako preko pisma. Da te sretnem, pričao bih, Tebi, drugu i prijatelju iz Djetinjstva. Možda će to jedanput bit. Meni je bilo neizrecivo teško dugo, dugo vremena. Meni je i danas preteško (Ti znaš koliko sam ja svoju ženu volio, cijenio (a i danas), koliko opet malu. Valjda sam morao platiti svoje stare grijeha, u koliko je čovjek koji u biti nije rđav, kriv za njih. Svakako izgleda da se sve u prirodi izjednačuje.

Ovdje sam već drugi mjesec u Komiži na Visu. Prvo vrijeme bio sam teški bolesnik. Kasnije došao mi je kolega i prijatelj Tomašević (krasan čovjek) iz Zagreba,⁸⁾ specijalno da bi mi činio društvo dok se oporavim i pridjem poslu. On je ostavio svoj posao i dotrčao. Hvala njemu i mnogim prijateljima u Splitu, Zagrebu i Beogradu čijom sam pažnjom uspio isplivati iz najteže krize i katastrofe u mome životu. Ja danas radim i spremam izložbu ozbiljnu za Zagreb i Beograd i dalje. Ovdje sam povučen, živem skromno i jeftino i radim.

Nego kroz ovu buru koja traje već preko godinu i 2 mjeseca, ja sam i materijalno upropašten. Prosto zato što nisam radio kroz cijelo to vrijeme. U Zagrebu sam prodao sve tri slike (jednu je uzela Moderna Galerija, jednu Ivan Meštrović, a jednu prof. Branko Popović),⁹⁾ ali po današnjim prilikama uz niske cijene. Od toga sam poslao 4000 Doma, a putujući, kupivši materijal i živeći ovamo, svršilo se.

Mato, Ti ćeš imati par groša. Imaj na pameti da je ovo najteži period u momu životu. Ja moram preći preko sebe i drugih, moram radom da se dignem i postavim ondje gdje sam bio i više. Riješi se i pošalji mi koju stotinu dinara 3, 4 ili 5. Koliko možeš. Uzmi stvar ozbiljno. Zato ću ti dati pristojnu sliku, kad ih budem nanizao. Meni je sad raditi i nemam kud da mičem. Učini mi to. Vidjećeš da imaš posla sa čovjekom. Znam da ti je i samu teško, ali shvati me. Isto ću pisati i Šešanu, samo sa manje uvoda.

I ovo. Ja bih imao primiti još nešto novaca od 3–4 čovjeka i ja sam im na vrijeme pisao. Ali ništa, ne javlja se nitko. Kako su to ljudi od reda (među njima i prof. Šercer¹⁰⁾) držim da su po raznim ljetovanjima i da moja pisma nisu uopće primili.

Kiku¹¹⁾ sam pisao, naravno ne pominjući mu razloga mom čorsokaku. Nije mi odgovorio. Ako si dobar s njim spomeni mu. I Mihi¹²⁾ kaži, ako išta može, poslaću i njemu sliku. Svakako udesi nekako. Bezizlaznost je, a tvrdim ti da ću pobijediti i zablistat.

Pozdravi mnogo majku.

Pozdravlja Te i voli
Tvoj

Inko

Komiža 7. august 1934
adresa: Ignjat Job, slikar
Komiža (Vis)

Ova pisma su tek ulomak, ali ipak upotpunjuju Jobovu neodoljivu volju stvaranja usprkos potištenosti i neimaštine koja ga dovadaše do prosjačenja – a to bijahu naplate za svoja djela! U tom sukobu između njegovih težnja i nemoći plamsaše njegov nemir koji nije mogao obuzdati u prisnom obiteljskom životu punom ljubavi, njegovu neuzdržljivu težnju k slobodi. Iz tih pisama se vidi njegov uspjeh i oduševljenje posjetitelja na njegovoj izložbi u Splitu 1931. godine, o kojoj piše Vidoeviću: "svijet se upalio i otkupljeno je nekoliko slika", a samo pola njih zbog ondašnjeg novčanog teškog stanja bilo je isplaćeno jer je u Splitu inače uvijek bio omiljen i srdačno susretan. Stoga je tu od svog najzrelijeg doba najdulje i ostao i stvarao uz primorski krajolik najsočnija djela.

Ali su ga jače boljeli neuspjesi, znakoviti za umjetnike koji žive daleko od likovnih sajmova, pa teško zvuče njegove riječi upućene Vidoeviću krajem 1931. godine: "U Beogradu nijesam ništa prodao. Koga nije na dijelu nema mu ni dijela."

Pa ipak taj slikar rođen pred širokim obzorjem dubrovačkim, slikajući pod suncem Splita, u svjetlu bračke bure i komiškog maistrala, uz vinograde korčulanske, bez ateljea, svladao je, kako on reče "u sebi ukopanu stalnu tugu",¹³⁾ koja ga ispunjavaše od mladosti, opre se životnim nedaćama. Opijen bojom mora i vedrinom Sredozemlja, ustraje u osami i tišini otočnih sela sve do kraja svog zdravlja, kao i Medović, i stvori ovdje pred razbuktalim dalmatinskim krajolikom svoja najbolja djela i – zablista!

B I L J E Š K E:

- 1) C. Fisković, Pisma Ignjata Joba, Mogućnosti, Split, br. 6, 1957, str. 469–491.
- 2) Ibid. str. 467–491.
- 3) Niko Kuljevan, trgovac, vlasnik dućana mješovitih stvari u Lopudu. Naslijedila ga udovica.
- 4) N. Bezić, Likovne izložbe Splita, 1885–1945., Split, 1962, str. 25. Tu su spomenute kritike i osvrti na Jobovu izložbu 28. 9–9. 10. 1931.

- 5) Slikar rođen 1890. u Pečuju. 1930-tih godina često slikao u Dubrovniku; Petar Dobrović, Retrospektivna izložba, katalog, Zagreb, 1990.
- 6) Kosta Strajnić, likovni kritičar i prijatelj Jobov. Rođen 1887. u Križevcima. Od 1927. do smrti živio u Dubrovniku i vršio dužnost konzervatora spomenika, organizirao domjenke s mlađim dubrovačkim slikarima pomažući im u razvitku.
- 7) Antun Šešan, omladinac iz grupe koja se borila protiv austrijske vladavine u Dubrovniku.
- 8) Ernest Tomašević, slikar rođen 1897. godine u Krapini. Godine 1934. radio crteže "Selo", 1936. i 1937. "Iz života ribara", "Po dalmatinskim otocima" i "Od Brača do Stona":
- 9) Arhitekt, slikar i umjetnički kritičar rođen 1882. u Užicama. Jedan od osnivača srpske moderne umjetničke kritike.
- 10) Dr. Ante Šercer otorinolaringolog profesor Medicinskog fakulteta u Zagrebu.
- 11) Marinović žigolo bogate Američanke, Dubrovčanin, tragično stradao pri kraju rata.
- 12) Miho Ercegović, dubrovački knjižar.
- 13) A. Karaman, Ignjat Job, katalog retrospektivne izložbe, Dubrovnik, 1971, str. 1.

Cvito Fisković

IGNJAT JOB ".... UND ICH WERDE ERSTRAHLEN!"

Zusammenfassung

Der Autor veröffentlicht hier drei Briefe des Malers Ignjat Job, welche dieser an den Anwalt Dr. Mato Vidoević aus Dubrovnik, seinen Freund aus der Kindheit richtete.

Den ersten Brief aus Supetar am 6. 12. 1931. schrieb er an Đorđe Vuletić, einen Ragusaner und Beamten der Ragusaner Stadtbehörde, mit der Bitte bei Mato Vidoević für Papić vor Gericht einzutreten, da dieser wegen Armut nicht in der Möglichkeit sei vor Gericht zu erscheinen. Darauf antwortete Vidoević und erklärte ihm über die Möglichkeit des Ergebnisses dieser Verhandlung gegen den beschuldigten Papić aus Brač wegen Tabakverbergens.

Im zweiten Brief aus Supetar am 23. 12. 1931. erwähnt er, nicht in der Möglichkeit zu sein, seine Schulden an die Witwe des Kaufmanns Nikola Kuljevan aus Lopud, für Lebensmittel die er ein Jahr auf Lopud verweilend bezog, begleichen zu können, da es ihm nicht gelang seine Gemälde in den Ausstellungen in Split und Beograd trotz minimaler Preise zu verkaufen.

Den dritten Brief schrieb er aus Komiža an Mato Vidoević am 7. 8. 1934. worin er über das Auseinandergehen mit seiner Frau, die er noch immer liebe und schätze, erwähnt. Am Ende des Briefes vordert er eine Geldhilfe, wenigstens drei, vier oder fünf hundert Dinar, die er ihm mit einem Gemälde zurückzahlen will. Darin erwähnt er auch seine Schuldner für verkaufte Gemälde und wie er schwer zu seinem Gelde käme. Er berichtet über seine Hingabe dem Malen in Komiža, wo er gerade für seine Gemäldeausstellung in Zagreb und Beograd Vorbereitungen trifft.

Aus diesen Briefen ersieht man seine Lust zur Arbeit obwohl in äusserster Bedrängnis und Elend, neben familiären und seelischen Schwierigkeiten und dadurch seine breite Verbundenheit und Herzlichkeit zu Menschen und Freunden in seinem Leben.